

ARTSEN IN SPE MOETEN VERANTWOORDELIJKHEID OPPAKKEN IN VERANDERENDE MAATSCHAPPIJ

# Groningse basisopleiding toekomstbestendig

In Groningen wil men dokters opleiden die een leidende rol op zich nemen in een steeds veranderende maatschappij. Opvallende punten in het onderwijs: 'transformatief leren', kleinschaligheid en opleiden van dokters in een richting waar de maatschappij behoefte aan heeft.

**D**e gezondheidszorg verandert in hoog tempo. Oorzaken zijn de vergrijzing en de noodzaak om de oplopende kosten te beheersen, maar ook globalisering, medisch-technologische ontwikkelingen, patiëntenparticipatie en ICT dragen eraan bij. De geneeskundefaculteiten zullen daar met hun onderwijs op in moeten spelen. Ze moeten artsen opleiden die toegerust zijn om een bijdrage te leveren binnen een continu veranderende zorg.

### Derde mijlpaal

In een veel geciteerd artikel in The Lancet beschrijven Frenk e.a. hoe het medisch onderwijs van de 21ste eeuw eruit moet zien om te voldoen aan de veranderende zorgvraag.<sup>1</sup> Zij signaleren in het medisch onderwijs van de afgelopen honderd jaar twee mijlpalen: het in 1910 gepubliceerde Flexner-rapport dat pleit voor op wetenschap gebaseerd onderwijs en in de jaren zestig de introductie van het probleemgestuurd onderwijs. Frenk e.a. stellen dat we nu aan de vooravond van de derde mijlpaal in het medisch onderwijs staan: het inrichten van het onderwijs volgens de zogeheten *systems-based* benadering. Deze benadering vereist wederzijdse

afhankelijkheid en transformatief leren. Voor wederzijdse afhankelijkheid is het nodig dat onderwijs en gezondheidszorg op elkaar zijn afgestemd, zorginstellingen meer met elkaar gaan samenwerken en dat onderwijs, middelen en innovaties in de zorg wereldwijd worden gedeeld. Het transformatieve leren is een noodzakelijke volgende fase in het leerproces van een student, volgend op informatief en formatief leren. Informatief leren rust de student uit met medische basiskennis en vaardigheden om een *expert* te kunnen worden. Formatief leren gaat over het onderwijs waarbij de student zich de normen en waarden van de 'goede dokter' eigen maakt en daarmee een *professional* wordt. In de derde fase van het leerproces, het transformatieve leren, ontwikkelt de student leiderschapskwaliteiten die ervoor zorgen dat hij in de latere beroepsuitoefening een rol kan spelen in het proces waarbij de zorg continu moet worden aangepast aan de verander(en)de vraag: de dokter als *change agent*, zoals Frenk e.a. dat noemen.

### G2020

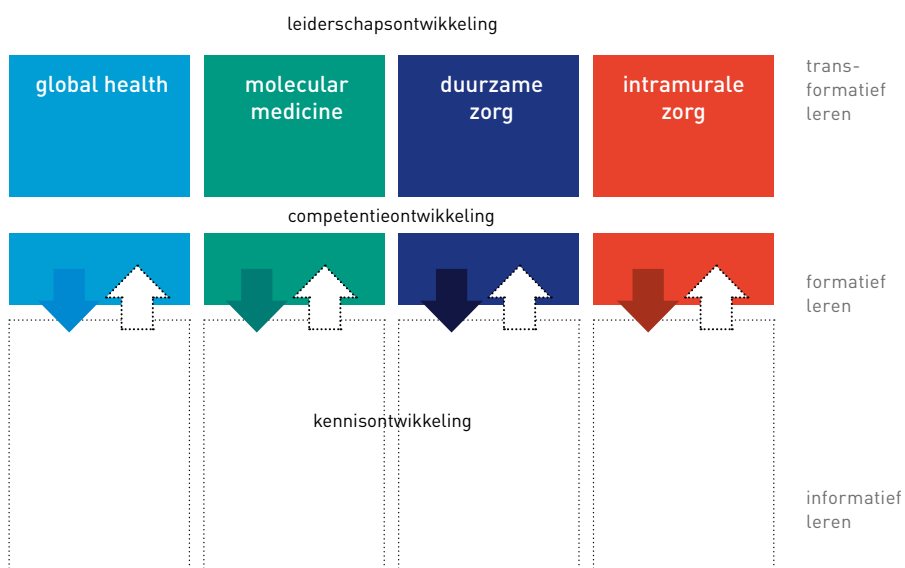
In Groningen is in september 2014 een nieuw geneeskundecurriculum gestart:

G2020, dat voldoet aan de eisen van wederzijdse afhankelijkheid en transformatief leren. Het curriculum anticipeert op de veranderingen in de gezondheidszorg en sluit aan bij de interesse van studenten. Het rust de student uit met een stevig fundament aan academische kennis, vaardigheden en attitudes. Het traditionele onderwijs is te groot-schalig om dit te realiseren. G2020 heeft dit opgelost door de circa vierhonderd eerstejaarsstudenten te laten kiezen uit vier *learning communities* met verschillende profielen: twee Nederlandstalige profielen, *duurzame zorg* en *intramurale zorg*, en twee Engelstalige, *global health* en *molecular medicine*. De te ontwikkelen CanMEDS-competenties zijn voor alle studenten hetzelfde, maar worden vormgegeven in de context van het gekozen profiel. Laagdrempelige interactie tussen studenten en docenten wordt daarbij gestimuleerd. Daarnaast hebben alle studenten in hun programma een generiek deel gericht op het verwerven van medische basiskennis. Dit onderdeel van het programma, de onderwijsvormen en de toetsing vinden weliswaar plaats binnen de eigen community, maar zijn voor alle studenten hetzelfde. De taken die nodig zijn voor de competentieontwikkeling sluiten inhoudelijk zoveel mogelijk aan op de onderwerpen die op dat moment aan de orde komen in het basisprogramma. Op die manier ontstaat voor elke community een verschillend maar geïntegreerd onderwijsprogramma, dat opleidt tot hetzelfde BSc-diploma, met voor alle studenten dezelfde mogelijkheden in de master of na afstuderen.



Voor alle Groningse geneeskundestudenten zijn de eindtermen gelijk, maar de weg daarnaartoe verloopt via vier verschillende profielen.

## G2020: CanMeds en transformatief leren



Na informatief en formatief leren, volgt de fase van transformatief leren, waarin de student leiderschapskwaliteiten ontwikkelt.

De eindtermen zijn voor alle studenten hetzelfde, maar de leerroutes zijn voor een deel verschillend.

### ‘Transformatief’

In G2020 verwerft de student de zeven competenties die voortkomen uit het CanMeds-model. Door toevoeging van aandacht voor leiderschap sluit G2020 aan bij de nieuwe versie van het CanMeds-model 2015 waarbij de competentie ‘organisatie’ wordt vervangen door ‘leiderschap’.<sup>2</sup> De student maakt zich deze vaardigheden eigen via informatief, formatief en transformatief leren (zie *figuur*). Het informatieve leren vindt plaats in het generieke deel gericht op het verkrijgen van medische basiskennis en -vaardigheden (‘kennisontwikkeling’). Het formatieve leren komt aan bod bij de ontwikkeling van de algemene competenties

(‘competentieontwikkeling’), waarvan de route per profiel kan verschillen. De keuze van de vier profielen met elk hun eigen context is gebaseerd op de maatschappelijke veranderingen en behoeften in de zorg: gezondheid op mondiaal niveau (*global health*), medisch-biologisch onderzoek en toepassing van nieuwe medisch-technologische ontwikkelingen (*molecular medicine*), preventie en maatwerk-zorg voor ouderen (*duurzame zorg*) en doelmatigheid en patiëntveiligheid in de zorg (*intramurale zorg*). Deze verschillende profielen bieden de context voor het transformatieve leren. In die context werken studenten én docenten aan onderwerpen die hun na aan het hart liggen en die gebaseerd zijn op actuele vragen in de zorg of wetenschap. Daarbij borduren studenten steeds voort op een toenemende inhoudelijke expertise en wordt hun rol in de continu veranderende gezondheidszorg zichtbaar gemaakt. Een voorbeeld van een taak binnen het profiel intramurale zorg is dat studenten voor de competenties ‘samenwerken’, ‘organisatie’ en ‘communicatie’ een video maken van een patiënt met diabetes mellitus waarin alle aspecten van de diabeteszorg aan bod komen. Studenten ervaren daarmee niet alleen welke professionals daarbij een rol spelen, maar ook hoe ketenzorg werkt en wat daarvoor nodig is. Een ander voorbeeld is een taak over atherosclerose in het profiel duurzame zorg. Binnen deze taak, gericht op de competenties ‘communicatie’ en ‘maatschappelijk handelen’, debatteren studenten met elkaar over de verschillende opties bij de behandeling van een arteria-carotisobstructie bij een oudere patiënt. Daarnaast voeren zij een slechtnieuwsgesprek met de (simulatie) patiënt waarin zij bespreken dat niet-behandelen in zijn situatie misschien wel beter is dan wel-behandelen. Studenten worden zich hierdoor bewust dat in de context van de moderne geneeskunde met vaak vele behandelmogelijkheden voor de individuele patiënt een maatwerkoplossing nodig is die soms betekent dat je een behandeling juist niet uitvoert. In al deze situaties wordt de student gestimuleerd om te reflecteren zowel op

## Aandacht voor de vrije kunsten draagt bij aan een brede visie

de eigen rol in de zorg voor de individuele patiënt, alsook op de verantwoordelijkheid als medicus in de veranderende maatschappij.

### Groene weken en leiderschap

In twee onderdelen van G2020 krijgt de ontwikkeling van leiderschapskwaliteiten expliciete aandacht, namelijk in de zogenaamde groene weken en in een praktijkstage met focus op leiderschap. In het bachelorprogramma hebben de meeste semesters een of twee groene weken. Deze weken zijn enerzijds bedoeld om het vaste patroon van het semester te onderbreken door op een andere manier met de leerstof om te gaan dan in de andere weken van het semester, anderzijds om het transformatieve leren in het programma te ondersteunen. Dit gebeurt door binnen de context van de medische kennisontwikkeling aandacht te schenken aan onderwerpen die behoren tot de ‘artes liberales’, de vrije kunsten, die aan de basis van leiderschap liggen.<sup>3</sup> De aanname daarbij is dat aandacht voor onderwerpen zoals wetenschapsfilosofie, geschiedenis van de geneeskunde, narratieve geneeskunde, creativiteit en ethiek (door de Nijmeegse filosoof Derkse ‘vruchtbare nuttelosheid’ genoemd<sup>4</sup>) bijdraagt aan een brede visie, het over de grenzen leren kijken en het verwerven van de bagage die nodig is om medische vragen te kunnen analyseren en te begrijpen en om zich uiteindelijk te ontwikkelen tot een *change agent* zoals bedoeld in het Lancet-artikel van Frenk. Als onderdeel van hun competentieontwikkeling kent het derde jaar een periode met gerichte trainingen op het gebied van (persoonlijk) leiderschap gevolgd door

een praktijkstage. In deze stage vervullen zij een rol die relevant is voor G2020, de gezondheidszorg of de maatschappij in bredere zin. De keuzemogelijkheden hierbij zijn groot, mits het aantoonbaar bijdraagt aan de competentieontwikkeling met focus op leiderschap.

### Nieuwe generatie dokters?

Door de specifieke aandacht voor het ontwikkelen van leiderschapskwaliteiten leren studenten in G2020 om in de context van actuele en toekomstige zorgvragen hun verantwoordelijkheid te nemen. Naast de competentieontwikkeling om een expert in de CanMeds-rollen te worden gaat het daarbij om onderwerpen zoals multidisciplinaire samenwerking, doelmatigheid, patiëntveiligheid en balans tussen werk en privé. Hun deelname aan één van de vier profielen met relevantie voor de toekomstige gezondheidszorg waar zij zelf voor hebben gekozen, helpt daarbij. Op deze manier hopen we een nieuwe generatie dokters op te leiden die uiteindelijk kiest voor een wijze van beroepsuitoefening en een richting waar de maatschappij behoefte aan heeft. Dat een specifiek programma inderdaad de uiteindelijke beroepskeuze beïnvloedt, blijkt uit recent onderzoek in Engeland: afgestudeerde artsen na een opleiding met speciale aandacht voor *global health* waren veel vaker in een *global health*-setting werkzaam (12%) dan artsen die een traditionele opleiding hadden gevolgd (0,8%).<sup>5</sup> G2020 is een curriculum dat voorbereidt op de zorgvraag in de 21ste eeuw en dat aantrekkelijk is voor studenten en docenten, zowel door zijn kleinschaligheid als door de ‘kleuring’ van het programma waarvoor zij zelf kiezen. ■

#### contact

j.c.c.borleffs@umcg.nl  
cc: redactie@medischcontact.nl

Geen belangenverstrengeling gemeld

#### web

De voetnoten en een eerder MC-artikel over dit onderwerp vindt u onder dit artikel op [medischcontact.nl/artikelen](http://medischcontact.nl/artikelen).